

Vårdnadsbidragets effekter på föräldrars inkomst- utveckling och barns skolresultat

Caroline Hall

Erica Lindahl

Sara Roman

Vårdnadsbidragets effekter på föräldrars inkomstutveckling och barns skolresultat^a

av

Caroline Hall^b, Erica Lindahl^c och Sara Roman^d

2024-II-25

Sammanfattning

Vi studerar hur tillgång till det kommunala vårdnadsbidraget påverkade barns deltagande i förskola, föräldrars inkomstutveckling samt barns skolresultat i årskurs 3. För att skatta orsakssamband utnyttjar vi variation i tillgången till bidraget över tid och mellan kommuner. Analysen baseras på registerdata över hela befolkningen. Vi finner att tillgång till vårdnadsbidraget minskade mammors arbetsinkomster och barns deltagande i förskola under den period familjen var berättigad till bidraget (år 1–3 efter barnets födelse). De negativa effekterna på mammors inkomster kvarstår även efter denna period och är synliga 7 år efter barnets födelse. Dessa negativa effekter drivs av mammor som saknade arbetsinkomster innan föräldraledigheten. För mammor som arbetade innan föräldraledigheten finns inte motsvarande långsiktig påverkan. Vi finner heller inga effekter på pappors arbetsinkomster. Våra resultat tyder även på negativ påverkan på pojkars resultat på nationella proven i årskurs 3, men däremot inte på flickors.

^a Rapporten är en sammanfattning av IFAU Working Paper 2024:23 (Hall m.fl. 2024). Vi tackar Olof Rosenqvist, Anna Sjögren och Tuomas Kosonen samt seminariedeltagare vid IFAU, EALE 2022, WEEP 2024 och Stockholm-Uppsala Education Economics Workshop 2023 för värdefulla synpunkter.

^b IFAU och Uppsala Center for Labor Studies (UCLS), e-post: caroline.hall@ifau.uu.se

^c IFAU och UCLS, e-post: erica.lindahl@ifau.uu.se

^d IFAU och UCLS, e-post: sara.roman@ifau.uu.se

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	3
2	Tidigare litteratur.....	5
3	Det svenska vårdnadsbidraget	7
4	Förväntade effekter på arbetsutbud, deltagande i förskola och långsiktiga utfall.....	9
5	Data.....	10
6	Empirisk strategi.....	11
6.1	Jämförbara kommuner	12
6.2	Jämförbara familjer.....	14
6.3	Hur vi skattar effekter på mammors inkomstutveckling	17
6.4	Hur vi skattar effekter på barnen	19
7	Resultat	21
7.1	Hur användes vårdnadsbidraget?.....	21
7.2	Långsiktiga effekter.....	25
8	Avslutande diskussion	31
	Bilaga.....	37

1 Inledning

Subventionerad barnomsorg anses ofta vara viktig för att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden och för att ge mer lika möjligheter till barn med olika socioekonomisk bakgrund (Olivetti och Petrongolo 2017). Samtidigt kan man argumentera för att föräldrarna är bäst lämpade att avgöra vilken barnomsorg som är bäst för deras barn och att det därför är orättvist att alla måste vara med och betala (via skatter) för en lösning vissa inte vill använda (Duvander och Ellingsaeter 2016).¹ En del länder har därför infört ett vårdnadsbidrag som ger ekonomiskt stöd till familjer som väljer att inte använda den subventionerade barnomsorgen.² Denna typ av bidrag har å sin sida kritiserats för att inverka negativt på kvinnors arbetsmarknadsanknytning och löneutveckling, och i vissa fall även för att missgynna barn som skulle ha gynnats av att delta i förskolans pedagogiska aktiviteter (ibid). Tidigare studier av vårdnadsbidrag från olika länder har främst undersökt kortsiktiga effekter på kvinnors arbetsinkomster (t. ex. Naz 2004; Schøne 2004; Kosonen 2014; Giuliani och Duvander 2016). Mindre vet vi om de långsiktiga effekterna på föräldrarnas inkomstutveckling och på barnens skolresultat, vilket är kunskap som behövs för att bedöma de samhällsekonomiska konsekvenserna av bidraget.

Under åren 2008–2016 hade svenska kommuner möjlighet att tillhandahålla ett kommunalt vårdnadsbidrag. Bidraget kunde användas av föräldrar när barnet var 1–3 år och möjliggjorde därmed en förlängning av föräldraledigheten och ett alternativ till förskoleverksamhet. Bidraget uppgick till maximalt 3 000 kronor i månaden och villkoret för att få bidraget var att barnet inte deltog i offentligt finansierad förskoleverksamhet. I denna rapport studerar vi effekterna av att ha tillgång till tillvårdnadsbidraget på föräldrarnas inkomstutveckling och barnens skolresultat.

Redan vid tidpunkten för vårdnadsbidragets införande deltog de flesta barn i Sverige i förskoleverksamhet från tidig ålder: ca 90 procent av alla tvååringar var inskrivna i förskola (Skolverket 2014) och de flesta mammor var kvar i arbetskraften efter att de fått barn. Införandet av vårdnadsbidraget innebar i detta sammanhang en möjlighet för föräldrar att avvika från normen och välja en annan barnomsorgslösning än den vanliga. Vi dokumenterar hur vårdnadsbidraget användes och analyserar hur tillgång till det påverkade kvinnors och mäns inkomstutveckling upp till 8 år efter barnets födelse, sannolikheten att skaffa fler

¹ Se Försäkringskassan (2013) för en sammanfattning av debatten om vårdnadsbidrag i de nordiska länderna.

² Se Collischon m.fl. (2020) för en översikt av vårdnadsbidrag (så kallade *cash for care schemes*) i Europa.

barn, barns deltagande i förskola och skolprestationer i form av resultat på de nationella proven i årskurs 3.

För att fånga orsakssamband mellan att ha tillgång till vårdnadsbidraget och olika utfall utnyttjar vi det faktum att inte alla kommuner införde bidraget under den period det var tillåtet. Vi jämför föräldrar som fick barn före och efter vårdnadsbidraget infördes i ett matchat urval av kommuner, varav vissa tillhandahöll bidraget (behandlingsgrupp) och andra inte (kontrollgrupp). Analyserna baseras i huvudsak på registerdata över hela Sveriges befolkning. Registren innehåller information om sysselsättning, arbetsinkomster, utbetalning av vårdnadsbidrag för ett barn, barns resultat på de nationella proven i svenska och matematik i årskurs 3 samt en rad demografiska bakgrundsvariabler. För förskoledeltagande saknas totalregister under den studerade perioden. För detta utfall använder vi insamlade uppgifter från ca 40 procent av Sveriges kommuner.

Resultaten visar att vårdnadsbidraget användes i ganska liten utsträckning: endast omkring 6 procent av alla familjer som hade rätt till bidraget nyttjade det. Bland dessa familjer användes bidraget i genomsnitt under 9 månader, främst under barnets andra levnadsår då den betalda föräldraledigheten normalt är slut. Från tidigare studier vet vi att det framför allt var mammor som använde bidraget (SCB 2012). Vi finner att tillgång till vårdnadsbidraget hade en negativ inverkan på mammors arbetskraftsdeltagande och arbetsinkomster och på barns deltagande i förskola under tiden de kunde använda bidraget. Storleken på inkomsteffekten indikerar att de allra flesta av dessa mammor skulle ha yrkesarbetat om de inte haft tillgång till bidraget. Vårdnadsbidraget användes alltså inte (i huvudsak) av mammor som skulle ha varit hemma med sina barn även utan detta bidrag.³

Tillgången till vårdnadsbidrag påverkade mammors inkomstutveckling negativt under många år, de tjänade mindre än de annars skulle ha gjort och effekten kvarstår hela 7 år efter barnets födelse. Det var framför allt mammor som inte var etablerade på arbetsmarknaden innan de fick barn som drabbades negativt på sikt; bidraget tycks ha fördröjt deras inträde på arbetsmarknaden. Bland mammor med starkare ställning på arbetsmarknaden syns däremot ingen sämre inkomstutveckling. En möjlig förklaring är att de hade möjlighet att återgå till tidigare anställning. En förälder som uppbar vårdnadsbidrag hade nämligen rätt att vara ledig från sin anställning. Vi finner inga effekter på pappors arbetsinkomster. När det gäller barnen finns indikationer på att tillgång till vårdnadsbidraget hade en negativ inverkan på pojkars resultat på de nationella

³ Naturligtvis finns det i gruppen som använde bidraget mammor som skulle ha varit hemma med sina barn lika länge även utan ett bidrag, men våra beräkningar indikerar att denna grupp var liten under de år vårdnadsbidraget var i bruk.

proven i årskurs 3, framför allt pojkar vars mammor hade kort utbildning. Vi finner däremot ingen effekt på flickors provresultat.

Rapporten är upplagd på följande sätt: vi börjar med att diskutera tidigare litteratur på ämnet och vårt bidrag till den (avsnitt 2). Därefter beskrivs vårdnadsbidraget och hur det implementerades (avsnitt 3) samt dess förväntade effekter på arbetsutbud, val av barnomsorg och långsiktiga utfall (avsnitt 4). Efter det presenteras datamaterialet (avsnitt 5) och den empiriska strategin (avsnitt 6). Resultaten presenteras i avsnitt 7 och i avsnitt 8 sammanfattar vi slutsatserna.

2 Tidigare litteratur

Det finns ett antal tidigare studier om effekter av tillgång till liknande vårdnadsbidrag i olika europeiska länder, däribland flera studier från Finland (Kosonen 2014; Österbacka och Räsänen 2022; Gruber m.fl. 2022) och Norge (Naz 2004; Schøne 2004) men också studier från Frankrike (Piketty 2005) och Sverige (Giuliani och Duvander 2016). Dessa fokuserar främst på kortsiktiga effekter på arbetsmarknadsutfall och resultaten visar generellt på måttliga effekter för kvinnor och inga effekter för män. Vår studie är bland de första att studera föräldrarnas inkomstutveckling under en längre uppföljningsperiod.⁴

En annan viktig skillnad mellan vår studie och de ovannämnda är att det svenska vårdnadsbidraget infördes i ett land där det finns en stark norm att låta barn delta i förskola och att yrkesarbeta både före och efter barnafödande. I både Tyskland och Finland fanns det, när motsvarande bidrag infördes, en större andel kvinnor som lämnade arbetskraften i samband med att de fick barn.⁵ Dessa kvinnor skulle i hög utsträckning vara hemma med barnen även utan bidrag, vilket gör att effekterna av att införa ett vårdnadsbidrag i dessa länder kan skilja sig från motsvarande effekter i Sverige.

Våra resultat bidrar också till förståelsen av familjepolitikens roll för att minska den sämre inkomstutveckling, framförallt bland kvinnor, som följer efter familjebildning (se t.ex. Angelov m.fl. 2016; Kleven m.fl. 2019). Baserat på

⁴ Även studien av Gruber m.fl. (2022) från Finland undersöker långsiktiga effekter.

⁵ Det var betydligt mindre vanligt att använda formell barnomsorg i Tyskland: 2016 var ungefär en tredjedel av alla barn under 3 år inskrivna i sådan omsorg (Collischon m.fl. 2020). Gruber m.fl. (2022) uppger att andelen var ungefär densamma i Finland vid tidpunkten för deras studie (se bilagan till deras uppsats). Denna skillnad i kontext har nog också betydelse för varför vårdnadsbidraget används i betydligt högre utsträckning i dessa länder än i Sverige: 80 procent av familjerna i Finland (Gruber m.fl. 2022) och 60 procent i Tyskland (Collischon m.fl. 2020) jämfört med endast 6 procent i Sverige. Dessa skillnader skulle också delvis kunna bero på skillnader i bidragets storlek och priset på barnomsorg.

analyser av österrikiska data menar Kleven m.fl. (2024) att varken förlängningar av föräldraledigheten eller subventionerad barnomsorg har påverkat skillnaden i inkomst mellan kvinnor och män. Andresen och Nix (2022) drar en liknande slutsats om en förlängning av föräldraledigheten i Norge. Våra resultat nyanserar dessa slutsatser genom att visa att ett bidrag för att vara hemma med barn som inte beror av tidigare inkomster försämrar kvinnors inkomstutveckling medan män är opåverkade, vilket ökar de långsiktiga skillnaderna i inkomst mellan kvinnor och män.

Ett fåtal tidigare studier har undersökt hur vårdnadsbidrag påverkar barnens utveckling. Gathmann och Sass (2018) och Collischon m.fl. (2020) fokuserar på Tyskland och drar slutsatsen att det tyska vårdnadsbidraget i stor utsträckning utgjorde ett ekonomiskt tillskott till familjer som ändå skulle ha valt bort formell barnomsorg (även i avsaknad av bidraget), även om det också medförde något minskat förskoledeltagande. Collischon m.fl. (2020) finner inga indikationer på att det tyska vårdnadsbidraget har haft någon större påverkan på barns kognitiva utveckling, mätt före skolstart. Gruber m.fl. (2022) finner däremot att tillgång till vårdnadsbidrag i Finland ökade barnens tid i hemmet. De finner också negativa effekter på ett test av barns kognitiva utveckling vid 4–5 års ålder. Dessa negativa effekter verkar dessutom ha haft långsiktiga konsekvenser: barn vars föräldrar hade tillgång till vårdnadsbidrag var i mindre utsträckning inskrivna på en högskoleförberedande gymnasieutbildning och dömdes i större utsträckning för brott i tonåren. Vi finner en betydande minskning av förskoledeltagande i de familjer som använde vårdnadsbidraget. I linje med resultaten från Finland finner vi även indikationer på att tillgång till bidraget hade en negativ inverkan på pojkars skolresultat, men däremot inte på flickors.

Vår studie bidrar också till kunskapen om hur små barn påverkas av att gå i förskola. Flera tidigare studier har funnit att deltagande i förskola vid 3–5 års ålder har positiva effekter på barns utbildningsutfall både på kort och lång sikt, åtminstone för dem från mindre gynnsamma familjeförhållanden (se forskningsöversikter av Elango m.fl. 2015; Dietrichson m.fl. 2020; Duncan m.fl. 2022). För barn i åldrarna 0–2 år är resultaten mer oklara. Vissa resultat antyder att nära interaktion med en vuxen är gynnsam för små barns utveckling, och därmed att det i tidig ålder (före 3 år) är bättre att vara hemma med en förälder än att gå i förskolan, se t.ex. Fort m.fl. (2019) och Ginja m.fl. (2020). Andra studier finner att deltagande i förskola har positiva effekter även för barn under 3 år, och att effekterna är starkare för dem från mindre gynnsamma förhållanden (Yamaguchi m.fl. 2018; Drange och Havnes 2019). I linje med de sistnämnda studierna finner vi indikationer på positiva effekter av förskola även före 3 års ålder för barn till föräldrar med lägre utbildning, dock endast för pojkar. En förklaring till denna

könsskillnad skulle kunna vara att förskolans skolförberedande aktiviteter är särskilt viktiga för pojkar vars föräldrar har en svag utbildningsbakgrund.

3 Det svenska vårdnadsbidraget

Jämfört med barn i andra länder börjar svenska barn i förskolan tidigt (se t.ex. OECD 2017). Föräldrar i Sverige har gemensamt rätt till 480 dagars betald ledighet (med anställningsskydd) per barn.⁶ De flesta barn börjar förskolan efter denna betalda ledighet, alltså under sitt andra levnadsår. Kommunerna är skyldiga att erbjuda plats till alla barn från 1 års ålder om föräldrarna arbetar, studerar eller söker jobb. Nästan 90 procent av alla 2-åringar och 50 procent av alla 1-åringar var inskrivna i förskolan 2014 (Skolverket 2014).

Den 1 juli 2008 fick kommunerna möjlighet att införa ett vårdnadsbidrag för föräldrar som ville ta hand om sitt barn hemma i stället för att använda offentligt finansierad förskoleverksamhet. Bidraget gjorde det möjligt att stanna hemma med anställningsskydd tills barnet fyllde 3 år och samtidigt få en skattefri ekonomisk ersättning. Den dåvarande alliansregeringen motiverade den nya lagen som ett sätt att ge familjer fler valmöjligheter och ökad flexibilitet när det gäller att kombinera arbete och familjeliv (Proposition 2007/08:91). Vårdnadsbidraget drogs tillbaka i februari 2016⁷ av den rödgröna regeringen, som befarade att det ledde till sämre arbetsmarknadsanknytning bland kvinnor med svag ställning på arbetsmarknaden (Proposition 2014/15:147).

Vårdnadsbidraget uppgick till max 3 000 kronor i månaden, vilket motsvarade 11 procent av medellönen 2008⁸ och mer än dubbelt så mycket som den maximala avgiften (”maxtaxan”) för en förskoleplats på heltid.⁹ Eftersom syftet med bidraget var att möjliggöra för en förälder att stanna hemma längre med sitt barn måste minst 250 dagars betald föräldraledighet ha använts innan bidraget kunde användas. Bidraget kunde inte kombineras med inskrivning i offentligt finansierad förskoleverksamhet¹⁰ och inte heller med andra ersättningar som arbetslöshetsersättning, sjukpenning eller föräldrapenning. Däremot kunde det kombineras med förvärvsarbete så länge barnet inte deltog i förskoleverksamhet.

⁶ Även om pappor har ökat sitt uttag av föräldraledighet är det fortfarande mammor som tar ut mest. För barn födda 2016 tog pappor i genomsnitt ut 22 procent av den betalda föräldraledigheten under barnets två första levnadsår (Försäkringskassan 2020).

⁷ Efter den 1 februari 2016 godkändes inga nya ansökningar.

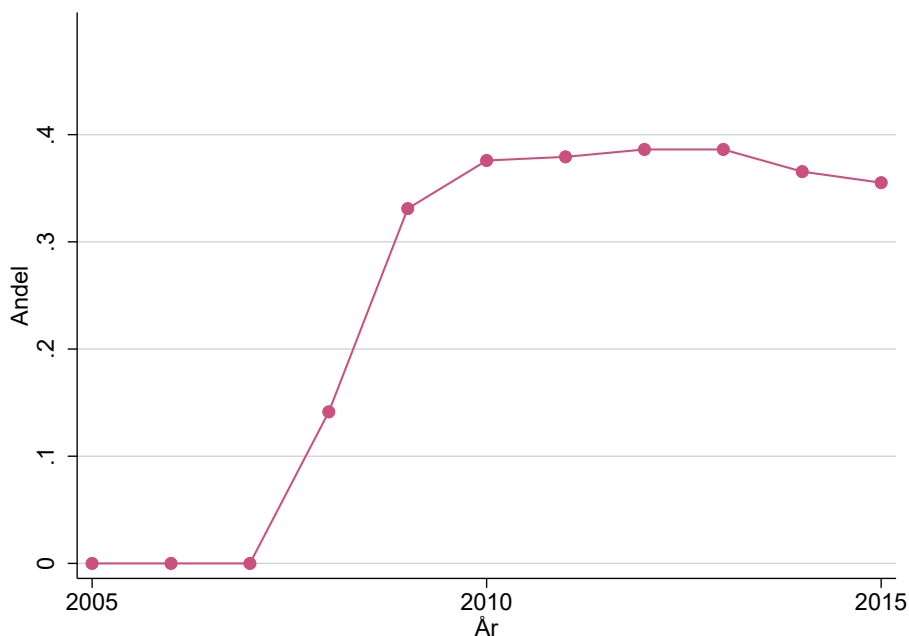
⁸ Detta är en betydligt lägre ersättning än vid föräldraledighet med föräldrapenning.

⁹ Avgiften för en förskoleplats beror på familjens inkomst och antalet barn i familjen som är inskrivna i barnomsorg. Maxtaxan uppgick till 1 260 kronor för första barnet, 840 kronor för det andra barnet och 420 kronor för det tredje barnet. Det fjärde barnet deltog utan avgift.

¹⁰ Kommuner hade dock möjlighet att lämna reducerat vårdnadsbidrag för barn som hade plats i förskoleverksamhet på deltid.

Antalet kommuner som erbjöd vårdnadsbidraget ökade snabbt efter lagändringen. Figur 1 visar andelen kommuner som erbjöd bidraget på årsbasis. Ungefär 14 procent av landets 290 kommuner införde bidraget under slutet av 2008 (vanligtvis mot årets slut). Denna andel ökade till 33 procent år 2009 och 38 procent år 2010.¹¹ Därefter skedde endast mindre förändringar.¹²

Figur 1 Andel av kommunerna som erbjöd vårdnadsbidraget 2005–2015

Anm.: Figuren visar andelen av alla Sveriges kommuner som erbjöd vårdnadsbidraget någon gång under året.
Källa: Data kommer från SCB (2012) och SCB (2017).

Eftersom det var ett politiskt beslut huruvida en kommun skulle införa vårdnadsbidraget var det inget slumpmässigt urval av kommuner som kom att erbjuda det. I avsnitt 6 visar vi hur sannolikheten att en kommun erbjöd vårdnadsbidraget är relaterad till ett antal kommunegenskaper, och beskriver vår strategi för att ta hänsyn till dessa skillnader.

¹¹ De flesta kommuner som införde vårdnadsbidraget under 2008 gjorde det på hösten, och några så sent som i december. De flesta som införde vårdnadsbidraget under 2009 gjorde det på tidigt på året (SCB 2012). Därmed skedde införandet närmare i tid än vad som framgår av figuren, som baseras på årsdata.

¹² De alla flesta kommuner som införde vårdnadsbidraget fortsatte att erbjuda det under resterande del av den studerade perioden. Endast omkring 10 procent drog tillbaka bidraget mellan 2010 och 2015.

4 Förväntade effekter på arbetsutbud, deltagande i förskola och långsiktiga utfall

Vilka konsekvenser tillgången till vårdnadsbidrag får för en familj beror på deras preferenser vad gäller barnomsorg. Vissa familjer skulle aldrig överväga förskoleverksamhet för barn under 3 år. För en sådan familj innebär vårdnadsbidraget ett ekonomiskt tillskott på 3 000 kronor.¹³ De allra flesta familjer i Sverige skulle dock använda förskola i avsaknad av ett vårdnadsbidrag. För dessa familjer innebär bidraget en ökning av priset för förskola i förhållande till andra barnomsorgslösningar. I princip betalar dessa föräldrar nu 3 000 kr mer per månad för en förskoleplats (på heltid). Även om vårdnadsbidraget samtidigt kompenserar familjerna för denna prishöjning kan de ändrade relativpriserna påverka valet av barnomsorg. För dessa familjer kan vi förvänta oss att vårdnadsbidraget, i genomsnitt, leder till en minskad efterfrågan på förskola och att det finns föräldrar (framför allt mammor) som minskar sitt arbetsutbud för att i stället ta hand om sitt barn i hemmet.

Minskat arbetsutbud kan få långsiktiga konsekvenser för föräldrars arbetsmarknadsanknytning och inkomster. En paus från arbetslivet kan leda till kompetensförlust och/eller förlorad arbetslivserfarenhet (se t.ex. Edin och Gustavsson 2008). En längre period hemma kan också förändra föräldrarnas preferenser för arbete jämfört med att vara hemma (se t.ex. Engström m.fl. 2006). De långsiktiga effekterna är förmodligen beroende av om föräldern som är hemma längre med barn har en anställning eller inte. När det gäller det svenska vårdnadsbidraget är det viktigt att beakta att det inte bara innebar ekonomisk kompensation utan även anställningsskydd. Anställda föräldrar hade därmed rätt att återgå till sitt tidigare jobb efter den förlängda ledigheten med vårdnadsbidrag, vilket bör utgöra ett visst skydd mot framtida inkomstförlust till följd av förlängd ledighet. För föräldrar som inte var anställda innan föräldraledigheten kan inkomstförlusten förväntas vara större eftersom förlängd ledighet även kan ha negativ inverkan på möjligheten att bli anställd.

När det gäller barnen kan mer tid i hemmet, i stället för på förskola, påverka utvecklingen av både kognitiva och icke-kognitiva färdigheter, vilket kan få konsekvenser för senare skolprestationer. De förväntade effekterna beror på hur stimulerande hemmiljön är i förhållande till förskolemiljön, exempelvis i form av lärandeaktiviteter och kvaliteten på sociala interaktioner med vuxna och

¹³ Detta tillskott kan i sin tur minska föräldrarnas arbetsutbud. Om föräldrarna skulle ha använt informell barnomsorg i avsaknad av bidraget, kan inkomstökningen minska deras efterfrågan på denna typ av omsorg till förmån för att ta hand om barnet hemma. Informella barnomsorgslösningar (såsom att barnet tas om hand av en far- eller morförälder eller granne) är dock mycket ovanligt i Sverige (OECD 2021), vilket gör detta till en mindre viktig aspekt i sammanhanget.

jämnåriga. Generellt sett kan barn med mindre gynnsam familjebakgrund förväntas gynnas mer av närvaro i förskolan (se t.ex. översikten av Duncan m.fl. 2022).

Slutligen, om vårdnadsbidraget leder till lägre inkomster för familjen för att en förälder arbetar mindre, kan det i sig innebära mindre investeringar i barnets uppväxtmiljö och ekonomisk stress, vilket kan ha negativ inverkan på föräldraskap och barnets utveckling (se t.ex. Cooper och Stewart 2021).

5 Data

För merparten av analyserna använder vi totalregister som tillhandahålls av Statistiska centralbyrån (SCB). Dessa inkluderar alla individer i åldrarna 0–74 år som har varit bosatta i Sverige från 1990-talet fram till 2022. Registren är pseudonymiserade och de länkas med hjälp av unika id-nummer. De innehåller information om individernas utbildning, ålder, invandringsbakgrund, bostadsort och olika inkomstkällor (arbetsinkomster och olika bidrag på årsbasis). Barn är kopplade till sina (biologiska) föräldrar genom det så kallade Flergenerationsregistret, och databasen innehåller information om barnens födelseår, kön, plats i syskonskaran och, från och med 2010, resultat på de nationella proven i svenska och matematik i årskurs 3. Från och med 2010 har vi också information om mottagande av vårdnadsbidrag.¹⁴

Vi är intresserade av i vilken utsträckning vårdnadsbidraget påverkar både om och hur mycket föräldrarna förvärvsarbetar. För att mäta detta använder vi information om arbetsinkomster på årsbasis. Vi konstruerar dels en indikator som antar värdet 1 (0 annars) om föräldern har arbetsinkomster ett givet år, dels en indikator som antar värdet 1 (0 annars) om förälderns årsinkomster överstiger halva medianinkomsten för en 45-årig kvinnlig (för mamman) eller manlig (för pappan) arbetare.¹⁵ Det första utfallet avser att fånga om föräldern arbetar överhuvudtaget och det andra om hen arbetar åtminstone deltid (eller en del av året). Vi undersöker även effekter på total arbetsinkomst under året, vilket fångar den sammantagna effekten på arbetsinkomster.

För att studera effekter på barnens skolprestationer använder vi resultat på de nationella proven i svenska och matematik i årskurs 3. Vi beräknar först medel-

¹⁴ Vårdnadsbidraget registreras i datamaterialet för barnet, vilket innebär att det inte framgår om det var mamman eller pappan som fick bidraget. Enligt SCB (2012) var det dock främst kvinnor som ansökte om bidraget: exempelvis var 91,2 procent av de som ansökte kvinnor andra halvåret 2011. När vårdnadsbidraget finns rapporterat för ett barn antar vi därför att det var mamman som använde det.

¹⁵ Liknande mått har använts i tidigare studier, se t.ex. Forslund m.fl. (2017) och Åslund m.fl. (2006).

värdet över samtliga delprov för vilka det finns information om poängantal, inom respektive ämne. Vi kombinerar sedan poängen i svenska och matematik genom att beräkna medelvärdet av de två (men analyserar även ämnena separat).¹⁶ För att ta hänsyn till potentiella förändringar i provinnehåll och bedömning över tid standardiserar vi provresultaten inom testkohort till att ha medelvärde 0 och standardavvikelse 1. De nationella proven i årskurs 3 är utformade för att bedöma om en elev har uppnått godkänd kunskapsnivå (Skolverket 2023). Det innebär att många elever får höga poäng, särskilt i svenska, och att provresultaten därför inte kan förväntas fånga skillnader i färdighet bland de duktigaste eleverna.

Det finns inget nationellt register över inskrivning i förskola före 2014. Analysen av förskoledeltagande bygger i stället på insamlade data från enskilda kommuner. 113 av Sveriges totalt 290 kommuner har tillhandahållit information om barns inskrivning i förskola, de flesta för tidsperioden 2003–2010.¹⁷ (Dessa uppgifter finns också på individnivå med tillhörande demografiska bakgrundsvariabler men med andra id-nummer.¹⁸) Det innebär att vi endast kan studera deltagande i förskola för de tidigaste årskullarna vars föräldrar hade tillgång till vårdnadsbidraget. Vi mäter deltagande i förskola det år barnet fyller 1, 2 och 3 år. Barnet räknas som inskrivet i förskola om hen har varit registrerad i förskola vid något tillfälle under det aktuella året. Kvaliteten på uppgifterna om förskola lever inte nödvändigtvis upp till samma nivå som de registeruppgifter som tillhandahålls av SCB. Vi gör därför extra känslighetsanalyser av alla analyser av förskoledeltagande. Resultaten från dessa finns presenterade i bilaga C i Hall m.fl. (2024).

6 Empirisk strategi

För att fånga orsakssamband mellan att vara berättigad till vårdnadsbidraget och olika utfall utnyttjar vi det faktum att tillgången till bidraget har varierat över tid och mellan kommuner i en så kallad *difference-in-differences*-analys (dvs. skillnad-i-skillnader) baserad på ett matchat urval av kommuner. I detta avsnitt

¹⁶ Datamaterialet från SCB innehåller information om provpoäng för 6 (av 7) delprov i matematik och 2 (av 8) delprov i svenska. Alla delprov ges samma vikt i beräkningen av medelvärdet inom ett ämne. Elever som saknar resultat på samtliga delprov inom något eller båda ämnena är exkluderade (runt 6 procent av urvalet). Vi har analyserat om tillgång till vårdnadsbidraget hade effekt på avsaknad av provresultat men finner inte att så är fallet.

¹⁷ De flesta kommuner tillhandahöll information om inskrivningar i förskolan mellan 2000 och 2010, men på grund av skillnader i hur detta gjordes saknas information för vissa kohorter innan 2003. Vi begränsar därför analysen till barn som var inskrivna 2003–2010.

¹⁸ Förskole-datamaterialet, som är insamlat från kommunerna, kan endast kombineras med variabler kommunerna godkände när insamlingen gjordes. Av den anledningen kan vi inte kombinera dessa förskoledata med de registerdata vi använder för de övriga analyserna.

beskriver vi hur vi väljer ut jämförbara kommuner (6.1), vilka familjer i dessa kommuner som jämförs (6.2), samt hur vi skattar effekter på mammornas inkomstutveckling (6.3) och barnens deltagande i förskola och deras skolresultat (6.4).

6.1 Jämförbara kommuner

Det var ett lokalt politiskt beslut huruvida en kommun skulle införa vårdnadsbidraget. Den övre delen i Tabell 1 (sektion A) visar hur sannolikheten att en kommun införde vårdnadsbidraget är relaterad till ett antal kommunegenskaper. Införandet av vårdnadsbidraget är nära kopplat till att det Kristdemokratiska partiet (KD) ingick i det politiska styret, men det finns även andra skillnader mellan kommuner som införde vårdnadsbidraget och kommuner som inte gjorde det. Att erbjuda bidraget är positivt relaterat till befolkningsstorlek och utbildningsnivå. Det finns även ett tydligt samband mellan att införa vårdnadsbidraget och den lokala arbetslöshetsnivån – kommuner med lägre arbetslöshet (mätt innan införandet) införde oftare vårdnadsbidraget.¹⁹

Skillnader i lokala arbetsmarknadsförhållanden utgör en utmaning när vi vill fånga kausala av effekter av vårdnadsbidraget. Genom att använda en *difference-in-differences*-analys tar vi hänsyn till skillnader mellan kommuner som inte förändras över tid. Om arbetsmarknadsförhållandena däremot skulle utvecklas på olika sätt i olika kommuner kommer det sannolikt att snedvrider våra resultat. Vi skapar därför ett mer balanserat urval av kommuner i termer av arbetsmarknadsförhållanden och demografisk sammansättning²⁰ med hjälp av en matchningsstrategi (s.k. *nearest neighbor matching*; se bilaga A i Hall m.fl. (2024) för en detaljerad beskrivning). Syftet är att skapa två grupper av kommuner som är lika i dessa avseenden, men där bara den ena gruppen införde vårdnadsbidraget. I den nedre delen av Tabell 1 (sektion B) ser vi att matchningsproceduren resulterar i ett urval av kommuner som är välbalanserat när det gäller både arbetslöshet och demografi, dvs. de två grupperna liknar varandra. Av Figur 3 framgår att de två kommungrupperna även uppvisar liknande trender i arbetsinkomster under perioden före reformen. Vi gör samtliga analyser på detta matchade urval, vilket består av ungefär hälften (47 procent) av Sveriges 290 kommuner.

Det är värt att poängtera att det faktum att många kommuner som införde vårdnadsbidrag utesluts från analysen (eftersom det inte var möjligt att hitta bra matchningar) innebär att de effekter som presenteras i rapporten skulle kunna

¹⁹ Arbetslösheten mäts 2007, året innan kommunerna kunde införa vårdnadsbidraget.

²⁰ Närmare bestämt lokal arbetslöshet (mätt 2007), andelen invånare med eftergymnasial utbildning och andelen invånare med invandrarbakgrund.

skilja sig från de genomsnittliga effekterna för alla kommuner med vårdnadsbidrag. I Tabell 1 framgår det att kommunerna med vårdnadsbidrag i vårt matchade urval i genomsnitt har en högre arbetslöshetsnivå och en lägre utbildningsnivå jämfört med samtliga kommuner med vårdnadsbidrag.

Tabell 1 Jämförelse av kommuner med och utan vårdnadsbidraget före och efter matchning

	(1) Kommuner som (vid något tillfälle) erbjöd vårdnadsbidraget	(2) Kommuner som inte erbjöd vårdnadsbidraget
<i>A. Alla kommuner:</i>		
Genomsnittligt antal invånare	39 370	26 430
Medelålder	41,68	43,38
Andel med 3-årig gymnasial utbildning	0,210	0,206
Andel med eftergymnasial utbildning	0,261	0,213
Andel utrikes födda	0,106	0,100
Andel öppet arbetslösa^a	0,029	0,038
Andel där KD ingick i det politiska styret	0,843	0,283
Antal observationer	123	167
<i>B. Det matchade urvalet av kommuner</i>		
Genomsnittligt antal invånare	32 116	28 708
Medelålder	42,75	43,36
Andel med 3-årig gymnasial utbildning	0,209	0,208
Andel med eftergymnasial utbildning	0,223	0,216
Andel utrikes födda	0,098	0,096
Andel öppet arbetslösa^a	0,035	0,034
Andel där KD ingick i det politiska styret	0,882	0,309
Antal observationer	68	68

Anm: Tabellen bygger på kommundata från SCB och Arbetsförmedlingen. Kommunegenskaperna är mätta 2008, förutom arbetslöshet som är mätt 2007. Variablem i **fet stil** används i matchningen. ^aArbetslösheten uttrycks som andel av befolkningen i arbetsför ålder.

6.2 Jämförbara familjer

Som nämnts tidigare var det främst mammor som använde vårdnadsbidraget (SCB 2012). Vårt huvudsakliga urval består därför av alla mammor som var bosatta i de matchade kommunerna, och som födde barn mellan 2000 och 2013.²¹ När vi undersöker effekter på mammors arbetsmarknadsutfall är analysenheten mamma-barn, det vill säga mamman förekommer i urvalet en gång för varje barn hon föder inom tidsintervallet 2000–2013. Vi följer sedan mammornas arbetsmarknadsutfall vid olika åldrar på barnet. Detta för att fånga effekter både under den tid familjen var berättigad till vårdnadsbidraget (1–3 år efter barnets födelse) och mer långsiktiga effekter (efter 3 år).

Potentiellt skulle tillgång till vårdnadsbidrag kunna påverka vilken kommun en familj väljer att bo i; familjer som är intresserade av att använda bidraget skulle kunna flytta över kommungränser för att få tillgång till bidraget. Sådana flyttmönster skulle i sin tur kunna ge upphov till en selektionsproblematik som kan snedvrider våra resultat. För att minska det problemet definierar vi bostadskommunen utifrån den kommun där mamman bodde det år hon födde barnet. För mammor som invandrade efter barnets födelse definierar vi bostadskommunen som den första kommunen vi observerar i data.²²

Urvalsprocessen resulterar i ett urval som omfattar 646 262 barn (födslar) till 404 883 olika mammor. Tabell 2 visar bakgrundsstatistik för alla mamma-barn-observationer i kommuner med och utan vårdnadsbidrag. En kommun klassificeras som en vårdnadsbidragskommun om den vid något tillfälle införde bidraget. Av tabellen framgår att matchningen har resulterat i ett balanserat urval av mammor: de genomsnittliga egenskaperna är likartade i de två kommun-grupperna.

²¹ Barn som föddes innan mamman fyllde 16 år är exkluderade på grund av en åldersbegränsning i inkomstregistret.

²² Vi observerar bostadskommunen den 31 december varje år. I Hall m.fl. (2024) undersöker vi om vårdnadsbidraget påverkade flyttmönster, men finner inget stöd för att så skulle vara fallet.

Tabell 2 Beskrivande statistik för urvalet av mammor uppdelat på kommuner med och utan vårdnadsbidraget

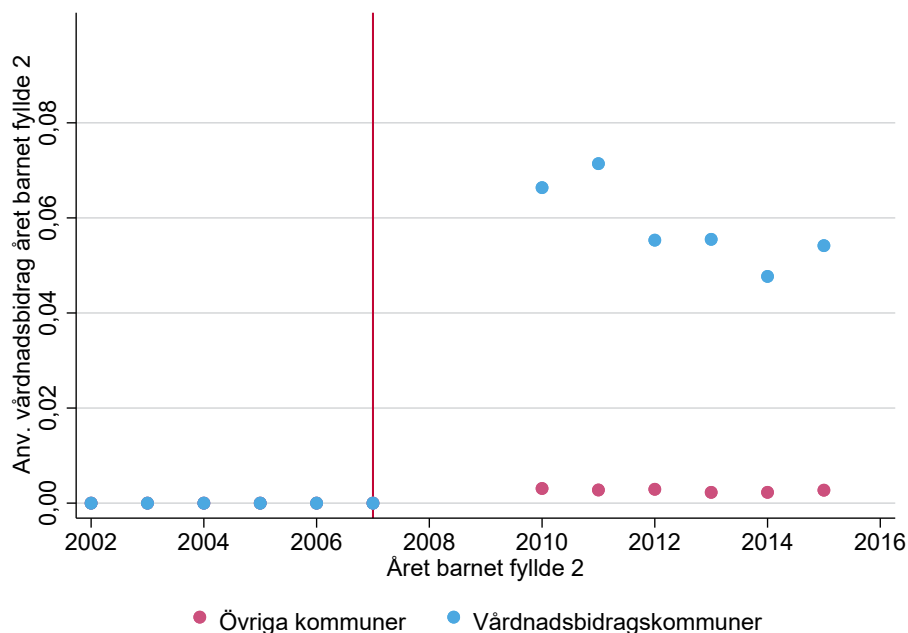
	(1)	(2)
	Vårdnadsbidrag	Inget vårdnadsbidrag
Mammans ålder vid födseln	30,11 (5,18)	30,32 (5,22)
Mamman är född utanför Norden	0,21 (0,41)	0,21 (0,41)
Invandrade <3 år innan födseln	0,04 (0,21)	0,04 (0,21)
Mamman har som mest grundskoleutb. ^a	0,12 (0,32)	0,11 (0,31)
Mamman har som mest gymnasial utb.	0,43 (0,50)	0,41 (0,49)
Mamman har eftergymnasial utb. ^a	0,40 (0,49)	0,42 (0,49)
Info om mammans utbildning saknas ^a	0,06 (0,24)	0,06 (0,24)
Mammans första barn	0,43 (0,50)	0,45 (0,50)
Mammans andra barn	0,36 (0,48)	0,35 (0,48)
Mammans tredje eller senare barn	0,21 (0,41)	0,20 (0,40)
Barnet är en flicka	0,49 (0,50)	0,49 (0,50)
Barnets ålder vid invandring ^b	1,41 (1,16)	1,38 (1,16)
Antal födselar	339 658	306 604

Anm: Tabellen visar medelvärden och standardavvikelser (inom parentes) för mammor i det matchade kommunurvalet. 'Vårdnadsbidrag' refererar till mammor bosatta i kommuner som vid något tillfälle erbjöd vårdnadsbidraget; 'inget vårdnadsbidrag' refererar till mammor bosatta i kommuner som aldrig erbjöd vårdnadsbidraget. ^aUtbildning är mätt året barnet föddes. ^bBeräknat för barn som invandrade till Sverige när de var 0–3 år.

Figur 2 visar hur vårdnadsbidraget nyttjades under det år barnet fyllde 2. Det är tydligt att bidraget inte användes i någon större omfattning: under perioden 2010–2015 använde omkring 5–7 procent av mammorna i vårdnadsbidrags-

kommuner bidraget under barnets andra levnadsår.²³ I genomsnitt användes bidraget i 9 månader på heltid (se Tabell A1 i bilagan). I Figur 3, som är konstruerad på samma sätt som Figur 2, framgår att tillgång till vårdnadsbidraget sammanfaller med lägre genomsnittliga arbetsinkomster två år efter barnets födelse. Detta indikerar att bidraget inte bara ledde till att tidigare obetald ledighet nu blev betald, utan att det också minskade kvinnors förvärvsarbete under den period de mottog bidraget.

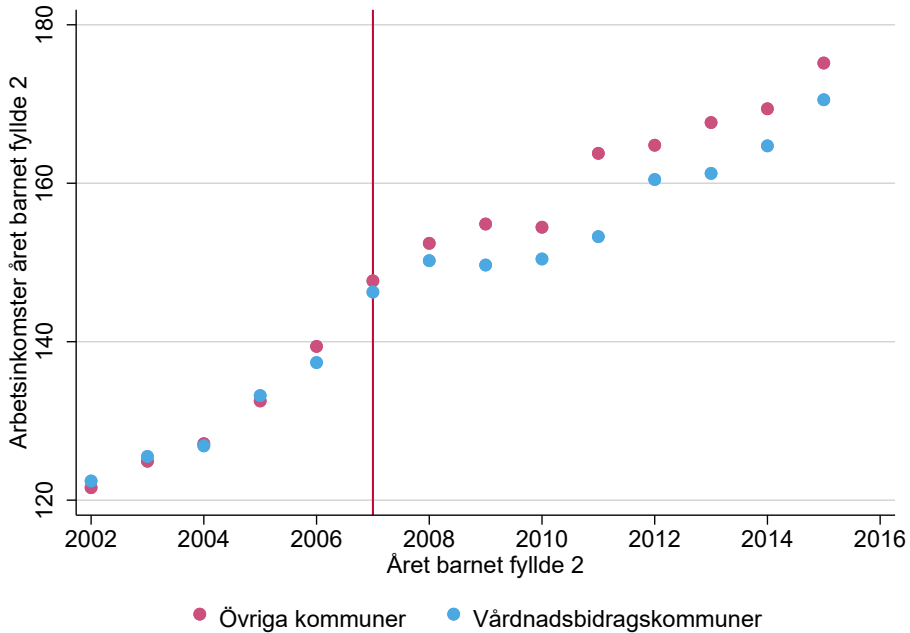
Figur 2 Nyttjande av vårdnadsbidraget året barnet fyllde 2 i kommuner med och utan vårdnadsbidrag

Anm: Figuren baseras på mammor boende i det matchade urvalet av kommuner. Den vertikala linjen markerar året *innan* kommuner kunde erbjuda vårdnadsbidraget. Data över nyttjande av vårdnadsbidraget saknas innan 2010 (därför avsaknaden av datapunkter för 2008–2009).

²³ Nyttjandegraden i figuren är inte exakt 0 i kommuner utan vårdnadsbidrag. Anledningen är att det förekommer att mammor som bodde i dessa kommuner vid barnets födelse (då vi mäter bostadskommun) hade flyttat till en vårdnadsbidragskommun när vi mäter nyttjandegraden.

Figur 3 Arbetsinkomster året barnet fyllde 2 i kommuner mer och utan vårdnadsbidrag

Anm: Figuren baseras på mammor boende i det matchade urvalet av kommuner. Den vertikala linjen markerar året innan det var möjligt för kommuner att erbjuda vårdnadsbidraget. Arbetsinkomster rapporteras i tusentals kronor (och 2017 års penningvärde).

6.3 Hur vi skattar effekter på mammors inkomstutveckling

För att fånga kort- och långsiktiga effekter av att ha tillgång till vårdnadsbidraget skattar vi följande *difference-in-differences*-modell (med OLS²⁴) år för år efter barnets födsel:

$$Y_{ikt} = \alpha + \beta \text{Berättigad_vb}_{kt} + \gamma_k + \delta_t + \theta X_i + e_{ikt} \quad (1)$$

Y_{ikt} är utfallet (dvs. förvärvsarbete och arbetsinkomster) för mamma i , som var bosatt i kommun k år t . $\text{Berättigad_vb}_{kt}$ är en indikator som antar värdet 1 om bostadskommunen (mätt året barnet föddes) erbjöd vårdnadsbidraget och 0 annars. Definitionen av denna variabel varierar beroende på om syftet är att fånga kort- eller långsiktiga effekter. När vi skattar kortsiktiga effekter (år 1–3 efter barnets födelse, dvs. under perioden mamman kunde använda bidraget) antar $\text{Berättigad_vb}_{kt}$ värdet 1 om kommunen erbjöd bidraget det aktuella året. När

²⁴ Ordinary Least Squares (minsta kvadratmetoden).

vi däremot skattar långsiktiga effekter (>år 3 efter barnets födelse) antar variabeln värdet 1 om kommunen erbjöd bidraget någon gång under år 1–3 efter födseln. Parametern av intresse, β , utgör den skattade (lång- eller kortsiktiga) effekten av att vara berättigad till vårdnadsbidraget. γ_k representerar så kallade kommunfixa effekter, vilka kontrollerar för skillnader mellan kommuner som är konstanta över tid, och δ_t representerar kalenderårsfixa effekter, vilka kontrollerar för tidseffekter (t.ex. arbetsmarknadsläge) som är gemensamma för alla individer. e_{ikt} är en så kallad felterm. Standardfelen är klustrade på kommunnivå eftersom både urvalet och behandlingen sker på denna nivå (jfr Abadie m.fl. 2023).

Modellen inkluderar även ett antal demografiska variabler (X_i): mammans utbildningsnivå (innan barn), eventuell utländsk bakgrund och ålder (vid barnets födelse). Dessa justerar för potentiella demografiska förändringar över tid som skiljer sig åt mellan kommuner med och utan vårdnadsbidrag.²⁵ För att förbättra precisionen i skattningarna inkluderar modellen även en kontroll för mammans arbetsinkomster innan hon fick barn (mätt 2 år innan första barnet föddes). Vi exkluderar genomgående 2008 (det första året kommunerna kunde erbjuda vårdnadsbidraget) från analyserna eftersom föräldrar hade begränsad tillgång till bidraget det året.²⁶

β kan ges en kausal tolkning under antagandet att mammors arbetsmarknadsutfall skulle ha utvecklats på ett likartat sätt efter 2008 i kommuner med och utan vårdnadsbidrag om bidraget inte hade införts (antagandet om parallella trender). Som vi såg i Figur 3 utvecklades mammors inkomster på ett likartat sätt i kommuner med och utan vårdnadsbidrag innan reformen, vilket stödjer antagandet. I Hall m.fl. (2014), avsnitt 6.2, ges mer formellt stöd för detta. Där visar vi även att arbetsmarknadsutfallen för kvinnor som ännu inte har fått barn utvecklas på ett likartat sätt i de två kommungrupperna efter reformen.²⁷

²⁵ Att inkludera dessa har viss betydelse för storleken på de skattade effekterna på arbetsinkomster (vilka minskar i storlek). Detta verkar bero på att andelen utlandsfödda mödrar (födda utanför Norden) inte utvecklas på ett helt likartat sätt över tid i de två kommungrupperna. Vi bedömer därför de skattningar som inkluderar dessa kontrollvariabler som mest tillförlitliga. I avsnitt 6.1 i Hall m.fl. (2024) visar vi hur resultaten påverkas av olika uppsättningar av kontrollvariabler.

²⁶ Även om flera kommuner införde vårdnadsbidraget detta år skedde det vanligtvis i slutet av året, se avsnitt 3. När vi skattar långsiktiga effekter exkluderar vi därför individer som endast var berättigade till bidraget detta år.

²⁷ I vår huvudsakliga analys tillåts behandlingsstatus (dvs. om vårdnadsbidrag erbjuds) variera över tid inom en given kommun. I Hall m.fl. (2024) visar vi även resultat från en modell som istället definierar en kommun som en vårdnadsbidragskommun om den vid någon tidpunkt erbjöd bidraget. Som nämnts tidigare är behandlingsstatus relativt konstant över tid under den period då bidraget fanns (se avsnitt 3). Därför påverkas inte våra resultat av denna definitionsändring. Det innebär också att det stegvisa införandet av vårdnadsbidraget över tid inte bidrar särskilt mycket till att identifiera de skattade effekterna. Det innebär i sin tur att vi kan dra slutsatser utan att behöva

6.4 Hur vi skattar effekter på barnen

När vi skattar effekter av att ha tillgång till vårdnadsbidraget på barns utfall består vårt urval av barnen till mammorna i det ovan nämnda urvalet. Resultat på nationella prov i årskurs 3 finns tillgängliga för perioden 2010–2019 och 2022 (barn födda 2000–2009 och 2012).²⁸ Detta resulterar i ett urval av barn som uppgår till 496 022 individer (se Tabell B3 i Hall m.fl. 2024 för beskrivande statistik). Information om inskrivning i förskola är tillgänglig för 44 av de 136 matchade kommunerna för perioden 2003–2010 (barn födda 2002–2009), vilket resulterar i ett urval på 172 093 barn.²⁹ Att vi saknar data över inskrivning i förskola för många kommuner kan förstås påverka balansen i egenskaper mellan kommuner med och utan vårdnadsbidrag. Andelen mammor som har högst gymnasieutbildning visar sig vara något högre i vårdnadsbidragskommuner jämfört med kommuner utan bidraget (bland de kommuner för vilka vi har förskoledata), medan motsatsen gäller för andelen mammor med eftergymnasial utbildning och andelen som får sitt första barn. Dessa skillnader är dock likartade före och efter införandet av bidraget och leder därmed sannolikt inte till snedvridna resultat (se Tabell B4 i Hall m.fl. 2024).

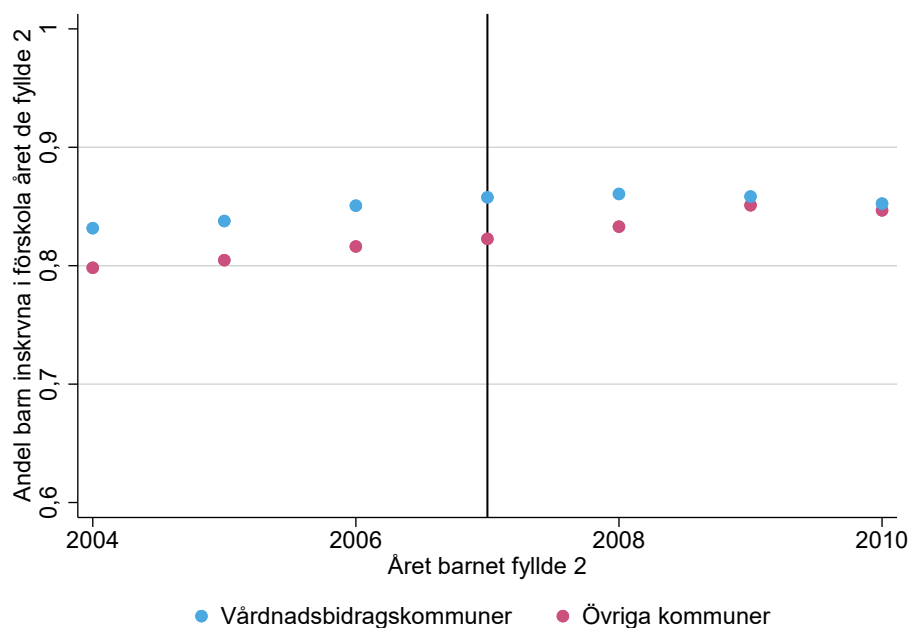
Av Figur 4 framgår att inskrivning i förskola var något högre i vårdnadsbidragskommuner jämfört övriga under perioden innan bidraget infördes. Detta är väntat eftersom utbildningsnivån är högre och arbetslöshetsnivån lägre i dessa kommuner (se Tabell 1). Trots denna nivåskillnad är trenderna före reformen likartade i de två kommungrupperna. Efter reformen konvergerar nivåerna, vilket tyder på att tillgång till vårdnadsbidraget innebar senare inskrivning i förskola för vissa barn. Mönstret är tydligast 2009 och 2010, när de flesta vårdnadsbidragskommuner hade infört bidraget.

göra starkare antaganden än det nämnda eller tillämpa alternativa *difference-in-differences*-estimatorer (jfr. de Chaisemartin och D’Haultfœuille 2020; Roth m.fl. 2023).

²⁸ Nationella proven ställdes in 2020 och 2021 på grund av COVID-19-pandemin.

²⁹ Ytterligare sex kommuner har tillhandahållit data, men med bristande kvalitet. Vi exkluderar därför dessa; se Hall m.fl. (2024) för ytterligare beskrivning och analyser.

Figur 4 Inskrivning i förskola året barnet fyllde två i kommuner med och utan vårdnadsbidraget

Ann: Figuren bygger på det matchade urvalet av kommuner. Den vertikala linjen markerar året *innan* det var möjligt för kommunerna att erbjuda vårdnadsbidraget. En vårdnadsbidragskommun definieras som en kommun som någon gång införde bidraget.

För att skatta effekten av tillgång till vårdnadsbidrag på barns utfall använder vi samma regressionsmodell som ovan (ekvation 1), men byter ut utfallsvariabeln mot en indikator för inskrivning i förskola samt barnets resultat på nationella proven i årskurs 3. Index i i ekvation 1 refererar därmed nu i stället till barnet. När vi skattar effekten på inskrivning i förskola antar variabeln $Berättigad_vb_{kt}$ värdet 1 om kommunen erbjöd vårdnadsbidraget det aktuella året (i linje med hur vi skattar kortsiktiga effekter för mammorna). När vi skattar effekter på resultat på de nationella proven antar $Berättigad_vb_{kt}$ värdet 1 om kommunen erbjöd bidraget någon gång under år 1–3 efter barnets födelse (i linje med hur vi skattar långsiktiga effekter för mammorna). Kontrollvariablerna inkluderar här både mammans och pappans egenskaper samt barnets kön och födelsemånad.

7 Resultat

Vi börjar med att visa hur vårdnadsbidraget användes och hur tillgång till bidraget påverkade barns deltagande i förskola och mammornas arbetsinkomster under tiden familjen hade rätt till bidraget (avsnitt 7.1). Därefter presenterar vi långsiktiga effekter på föräldrars inkomstutveckling och barnens provresultat i åk 3 (avsnitt 7.2).

7.1 Hur användes vårdnadsbidraget?

Tabell 3 visar skattade effekter av att ha tillgång till vårdnadsbidraget på sannolikheten att använda det (sektion A) och mammors årliga arbetsinkomster (sektion B). Eftersom en del individer saknar arbetsinkomster har vi gjort en så kallad IHS-transformering³⁰ av inkomstvariabeln, vilket innebär att de rapporterade skattningarna ska läsas som procentuella effekter.³¹

Effekten av att vara berättigad till vårdnadsbidraget på sannolikheten att använda det är positiv och statistiskt säkerställd under samtliga tre år familjerna var berättigade, men det användes oftast under barnets andra levnadsår. 6 procent av de mammor som hade rätt till bidraget använde det vid åtminstone något tillfälle under det året. Att användningen var lägre under barnets första år är väntat givet att föräldrar har rätt till 480 dagars betald föräldraledighet (se avsnitt 3). I linje med mönstret i Figur 3 ser vi också att tillgång till vårdnadsbidraget minskade mammornas arbetsinkomster. Effekterna uppgår till 4,5–6,3 procent i genomsnitt. Även denna effekt är som störst under det år barnet fyllde 2. I Hall m.fl. (2024), Tabell B6, visar vi att effekten på årlig arbetsinkomst härrör både från en lägre sannolikhet att arbeta över huvud taget och från lägre arbetsinkomster bland de som arbetade under året. Att den procentuella minskningen av arbetsinkomster är ungefär lika stor som andelen mammor som faktiskt använde vårdnadsbidraget indikerar att bidraget användes för att vara hemma med barn i stället för att yrkesarbeta.

Vi ser inga indikationer på att tillgång till vårdnadsbidraget påverkade pappors arbetsinkomster på kort sikt (se Tabell B7 i Hall m.fl. 2024). Detta är inte förvånande eftersom få pappor använde bidraget (se SCB 2012).

³⁰ IHS står för *Inverse Hyperbolic Sine* (se t.ex. Burbidge m.fl. 1988).

³¹ Resultaten kan därmed tolkas på ett sätt som liknar tolkningen av en log-transformerad utfallsvariabel men, till skillnad från en log-transformation, kan IHS-transformationen även tillämpas på nollor. IHS-transformationen har en betydande svaghet i att den är känslig för vilken måttenhet som används (se t.ex. Aiounon och Henningsen 2021; Chen och Roth 2024). Vi följer därför rekommendationen i Aiounon och Henningsen (2021) och använder R^2 -kriteriet vid valet av måttenhet; se Tabell B5 i Hall m.fl. (2024).

Eftersom tillgång till vårdnadsbidraget minskade mammors deltagande på arbetsmarknaden kan vi förvänta oss en motsvarande minskning i barnens deltagande i förskola.³² Det är också vad vi finner för de kommuner för vilka vi har förskoledata: se sektion C i Tabell 3. Resultaten visar att tillgång till vårdnadsbidraget minskade förskoledeltagandet både under kalenderåret barnet fyllde 1 (med 2,1 procentenheter, eller 4,5 procent [0,021/0,47]) och 2 (med 2,7 procentenheter, eller 3,2 procent [0,027/0,833]), även om endast den senare skattningen är statistiskt säkerställd.³³ Här bör det noteras att vår definition av deltagande i förskola (att vara registrerad vid något tillfälle under det aktuella kalenderåret) innebär att vi inte ska vänta oss några effekter det tredje året, eftersom möjligheten att få vårdnadsbidrag upphörde den dag barnet fyllde 3 (se avsnitt 3). I Hall m.fl. (2024) visar vi att effekterna är likartade för pojkar och flickor (se Tabell B8).

I Hall m.fl. (2024) visar vi även resultat separat för förstfödda och yngre syskon (se Tabell 4). Vårdnadsbidraget används i något mindre utsträckning för förstfödda barn. Det förklaras sannolikt av att dessa familjer ofta får ytterligare barn och därmed ytterligare föräldrapenningdagar. De har därmed möjlighet att vara hemma längre med sitt äldsta barn även utan ett vårdnadsbidrag. I linje med det indikerar resultaten att mammors inkomster och barns deltagande i förskola påverkades något mindre i dessa familjer. Vi undersöker också om tillgång till vårdnadsbidraget påverkade sannolikheten att få fler barn men finner inga sådana effekter (se Tabell B9 i Hall m.fl. 2024).

³² I den mån mammor hade nyttjat bidraget utan att förändra sitt arbetsutbud hade tolkningen varit att vårdnadsbidraget främst användes av mammor som ändå hade stannat hemma med barnet (lika länge), det vill säga oavsett vårdnadsbidraget. I så fall skulle man inte nödvändigtvis förvänta sig någon effekt på deltagande i förskola.

³³ Givet hur vi har definierat deltagande i förskola ska skattningarna i sektion A and C inte väntas korrespondera exakt. Inskrivningsvariabeln antar värdet 1 om barnet var inskrivet i förskola någon gång under året i fråga, och 0 annars. Det innebär att vi inte fångar fördröjningar av förskoleinskrivning inom ett kalenderår (exempelvis från april till september). Nyttjandeveriabeln fångar däremot användning av vårdnadsbidraget oavsett antalet månader.

Tabell 3 Kortsiktiga effekter av att ha tillgång till vårdnadsbidraget på nyttjande, mammans arbetsinkomst och barns deltagande i förskola vid olika åldrar på barnet

	(1)	(2)	(3)
	År 1	År 2	År 3
<i>A. Användning av vårdnadsbidraget</i>			
Tillgång till vårdnadsbidraget	0,045*** (0,004)	0,061*** (0,005)	0,027*** (0,002)
Antal observationer	537 086	542 174	549 811
Förklaringsgrad (R ²)	0,045	0,058	0,028
Medelvärde utfall ^a	0,000	0,001	0,001
<i>B. Arbetsinkomster, effekt i %</i>			
Tillgång till vårdnadsbidraget	-0,045** (0,020)	-0,063*** (0,022)	-0,054*** (0,017)
Antal observationer	583 456	588 754	596 164
Förklaringsgrad (R ²)	0,348	0,402	0,364
<i>C. Förskoledeltagande</i>			
Tillgång till vårdnadsbidraget	-0,021 (0,015)	-0,027*** (0,010)	-0,001 (0,006)
Antal observationer	149 895	126 652	104 896
Förklaringsgrad (R ²)	0,293	0,081	0,045
Medelvärde utfall ^a	0,470	0,833	0,864
Demografiska kontrollvariabler	Ja	Ja	Ja
Kontroll för inkomst innan första barnet	Ja	Ja	Ja

Anm: År 2008 exkluderas från samtliga skattningar. Data på användning av vårdnadsbidrag saknas för 2008 och 2009. I samtliga skattningar kontrollerar vi för års- och kommun-fixa effekter. Sektion A och B inkluderar följande demografiska kontrollvariabler: mammans ålder (linjärt och i kvadrat), utländsk bakgrund (10 kategorier), om mamman invandrat <3 år före födseln, utbildningsnivå (3 kategorier) och om uppgift om utbildningsnivå saknas. Sektion C inkluderar även motsvarande kontrollvariabler för pappan (inkl. kontroll för avsaknad av information om pappan) samt kön och födelsemånad för barnet. Robusta standardfel, klustrade på kommunnivå, anges inom parentes. ***/**/* betyder att den skattade effekten är statistiskt säkerställd på 1/5/10-procentsnivå. ^aMedelvärdet för utfallsvariabeln avser alla obehandlade observationer, dvs. individer som inte haft tillgång till vårdnadsbidraget.

De skattade effekterna på både arbetsmarknadsutfall och deltagande i förskola kan verka små vid en första anblick, men det är viktigt att notera att vi skattar effekter av att ha *tillgång* till vårdnadsbidraget (och inte effekter av att faktiskt använda det). Det var, som nämnts, en relativt liten andel av dem som hade tillgång till bidraget som faktiskt använde det; 3–6 procentenheter enligt skattningarna i sektion A. Genom att dividera de skattade effekterna på olika arbetsmarknadsutfall och deltagande i förskola med den skattade effekten på nyttjandet i sektion A kan vi få en uppskattning av effekten av att faktiskt

använda bidraget för de mammor som använde det (ett så kallat instrumentvariabel-estimat).³⁴ En sådan beräkning ger att nyttjande av vårdnadsbidraget minskade sannolikheten att mamman hade positiva arbetsinkomster under barnets andra år med i genomsnitt 15 procentenheter (-0,009/0,061; baserat på skattningar i Tabell B6 i Hall m.fl. 2024). Motsvarande beräkning för sannolikheten att barnet deltog i förskola ger att nyttjande av vårdnadsbidraget minskade deltagandet i förskola med 45 procentenheter under samma år (-0,027/0,06; baserat på skattningar i Tabell 3). Dessa uppskattningar avseende effekter på själva deltagandet (i förskola eller på arbetsmarknaden) utgör troligen underskattningar eftersom vi är begränsade till årsdata som inte fångar hela beteendeförändringen.³⁵

Sammanfattningsvis hade tillgång till vårdnadsbidraget ingen stor genomsnittlig inverkan på varken mammors arbetsutbud eller inkomster och innebar heller ingen stor minskning av deltagandet i förskola. För den lilla andel som använde vårdnadsbidraget minskade däremot både användning av förskola och arbetsinkomsterna betydligt.

7.1.1 Vilka familjer använde vårdnadsbidraget?

Vi tittar nu närmare på vilka olika grupper som använde vårdnadsbidraget och hur tillgång till bidraget påverkade mammans förvärvsarbete och barnens deltagande i förskola för olika typer av familjer. Tabell 4 visar skattade effekter (det år barnet fyllde 2) för olika grupper. Bidraget användes något oftare i socioekonomiskt svagare grupper (mammor med lägre utbildningsnivå och invandrarbakgrund) och i familjer där mamman hade en svag anknytning till arbetsmarknaden innan barnets födelse (inga inkomster två år tidigare). Vi ser också, som väntat, att arbetsinkomsterna och deltagandet i förskola minskade mest i de grupper som använde vårdnadsbidraget mest, även om skillnaderna mellan grupperna inte är statistiskt säkerställda.

Det genomsnittliga totala antalet månader som vårdnadsbidraget användes är relativt likartat mellan de undersökta grupperna, med ett spann på 8,6–10,4 månader, och nästan alla verkar ha använt bidraget på heltid (se Tabell A1 i bilagan).

³⁴ Denna tolkning är giltig under förutsättning att berättigande till vårdnadsbidrag endast påverkade utfallen (mammors arbetsmarknadsutfall och barns deltagande i förskola) genom att mamman använde bidraget. Detta antagande framstår som rimligt, även om det är tänkbart att införandet av vårdnadsbidraget även påverkade exempelvis karriärval bland personer som inte använde bidraget.

³⁵ T.ex. fångar vi bara effekter på sannolikheten att förvärvsarbete och att delta i förskola om vårdnadsbidraget fördröjde deltagandet från ett kalenderår till ett annat (dvs. inte om det skedde en fördröjning med några månader inom samma kalenderår).

Tabell 4 Effekter av tillgång till vårdnadsbidraget på nyttjande, arbetsinkomster och förskoledeltagande året barnet fyllde 2 för olika grupper

	(1) Arbetade inte innan barnets födelse ^a	(2) Arbetade innan barnets födelse ^a	(3) Ej högre utbildning ^b	(4) Högre utbildning ^b	(5) Utrikes född ^c	(6) Inrikes född ^c
<i>A. Anv. av vårdnadsbidrag</i>						
Tillgång till vårdnadsbidrag	0,083*** (0,007)	0,054*** (0,005)	0,070*** (0,005)	0,049*** (0,005)	0,069*** (0,007)	0,058*** (0,005)
Observationer	112 891	429 283	319 876	222 298	109 404	432 770
Förklaringsgrad	0,079	0,054	0,066	0,051	0,069	0,057
Medelv. utfall ^d	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
<i>B. Arbetsinkomster, effekt i %</i>						
Tillgång till vårdnadsbidrag	-0,091* (0,046)	-0,054*** (0,018)	-0,074*** (0,027)	-0,039** (0,020)	-0,063 (0,048)	-0,061*** (0,021)
Observationer	122 855	465 899	346 558	242 196	118 925	469 829
Förklaringsgrad	0,154	0,148	0,379	0,304	0,362	0,249
Medelv. ink. ^d	40 800	172 400	109 400	199 500	70 910	163 100
<i>C. Förskoledeltagande</i>						
Tillgång till vårdnadsbidrag	-0,055*** (0,013)	-0,025** (0,010)	-0,034*** (0,010)	-0,019* (0,011)	-0,035** (0,014)	-0,026** (0,010)
Observationer	18,217	98,906	75,279	51,373	27,822	98,830
Förklaringsgrad	0,057	0,036	0,097	0,045	0,134	0,053
Medelv. utfall ^d	0,770	0,864	0,815	0,859	0,768	0,851

Anm: År 2008 exkluderas från samtliga skattningar. Data på användning av vårdnadsbidrag saknas för 2008 och 2009. Den uppsättning kontrollvariabler som anges i Tabell 3 är inkluderade i samtliga skattningar. Robusta standardfel, klustrade på kommunnivå, anges inom parentes. ***/**/* betyder att den skattade effekten är statistiskt säkerställd på 1/5/10-procentsnivå. ^aInkomster är observerade 2 år innan barnets födelse. ^bLåg utbildning är definierat som avsaknad av eftergymnasial utbildning och hög utbildning som minst eftergymnasial utbildning. ^cMammor som är födda i Norden definieras som inrikes födda, mammor som är födda utanför Norden definieras som utrikes födda. ^dMedelvärdet för utfallsvariabeln avser alla obehandlade observationer, dvs. individer som inte haft tillgång till vårdnadsbidrag.

7.2 Långsiktiga effekter

Vi har konstaterat att tillgång till vårdnadsbidrag ledde till minskat deltagande på arbetsmarknaden bland mammor och lägre deltagande i förskola bland barn under tiden familjen kunde använda bidraget. Det är helt i linje med bidragets syfte. I detta avsnitt frågar vi oss om dessa beteendeförändringar också har mer långsiktiga effekter: Påverkar möjligheten att stanna hemma längre med barnet mammans inkomstutveckling framöver och har det inverkan på barnens skolresultat?

7.2.1 Inkomstutveckling över tid

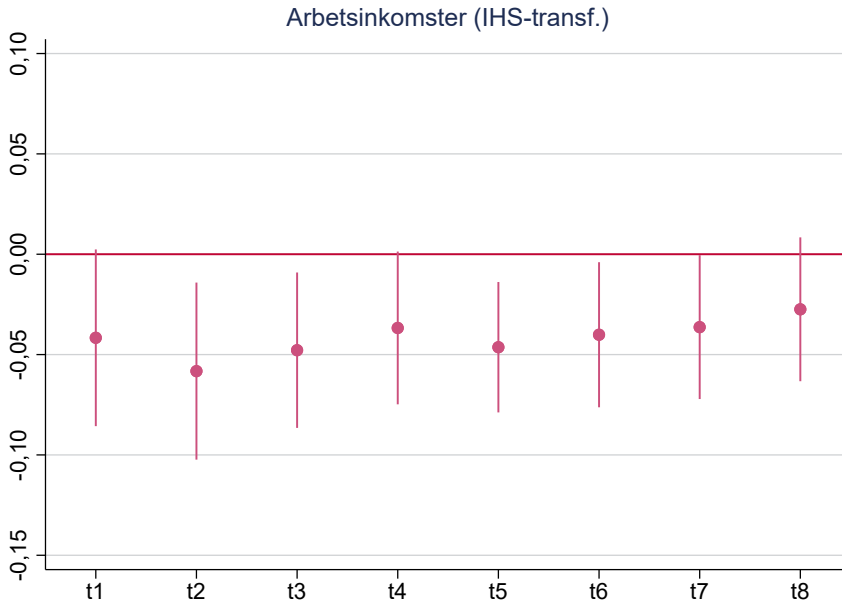
Figur 5 visar skattade effekter av tillgång till vårdnadsbidraget på totala årliga arbetsinkomster upp till 8 år efter barnets födelse. Av figuren framgår att tillgång till bidraget hade en långsiktig effekt: från år 1 till år 7 efter födseln finns en statistiskt säkerställd negativ effekt på mammors årsinkomster som minskar med 3,6–5,8 procent. Detta mönster förklaras både av att mammor helt avstod från att arbeta och att mammor fortsatte att arbeta men hade lägre inkomster (på grund av t.ex. deltidsarbete eller lägre lön). (Dessa utfall undersöks i Figur B3 i Hall m.fl. 2024).³⁶ Den negativa effekten på arbetsinkomster kvarstår alltså ungefär fram till den tidpunkt barnet börjar i skolan.

I linje med resultaten för de kortsiktiga effekterna finner vi inga långsiktiga effekter på pappors arbetsinkomster (se Figur B5 i Hall m.fl. 2024).

Det är möjligt att en del av den långsiktiga inkomstminskningen för mammor drivs av tillgång till vårdnadsbidrag för senare födda syskon, eftersom många mammor hade möjlighet att använda vårdnadsbidraget för mer än ett barn. Motsvarande skattningar med en kontroll för tillgång till vårdnadsbidrag för senare födda syskon ger dock mycket likartade resultat (se figur B4 i Hall m.fl. 2024), vilket tyder på att detta inte är förklaringen till den sämre inkomstutveckling vi ser bland mammor som fick tillgång till vårdnadsbidraget.

³⁶ I Hall m.fl. (2024) visar vi också att mönstret är likartat för förstagångsmammor och mammor som föder ett yngre syskon (se Figur 7).

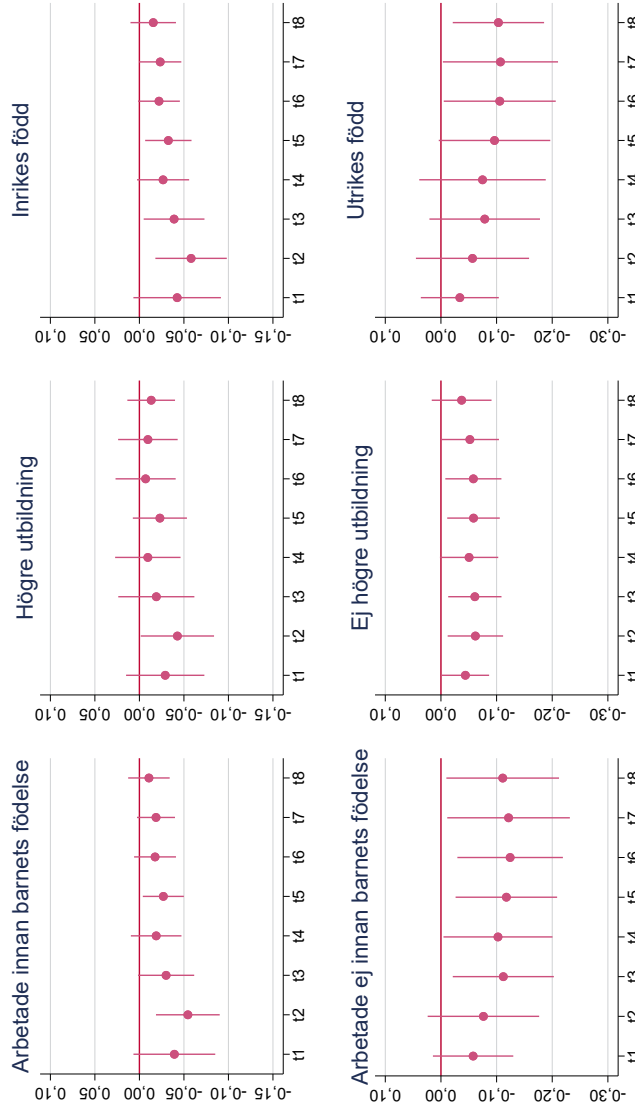
Figur 5 Långsiktiga effekter av tillgång till vårdnadsbidraget på mammans inkomst

Anm: Skattade effekter i %. Figuren visar skattningar av modell 1 med samtliga kontroller. Berättigandevariabeln antar värdet 1 om hemkommunen erbjöd vårdnadsbidraget någon gång under år 1–3 efter barnets födelse och 0 annars. Den skattade effekten av att ha rätt till bidraget på sannolikheten att använda det (vid något tillfälle år 1–3 efter barnets födelse) är 0,056 (0,005).

I Figur 6 visas motsvarande effekter på inkomstutvecklingen för olika subgrupper. Det är tydligt att de mer långvariga negativa effekterna på arbetsinkomster som framkom för hela urvalet av mammor främst drivs av de grupper som vanligtvis har en svagare ställning på arbetsmarknaden: mammor med lägre utbildningsnivå, mammor med utländsk bakgrund och de som inte arbetade innan de fick barn. För de två sistnämnda grupperna är den negativa effekten särskilt stor, ca 10 procent från år 3 och framåt, och förblir statistiskt säkerställd 8 år efter barnets födelse. För mammor med eftergymnasial utbildning finns däremot inga tecken på bestående negativa effekter (dvs. efter det att familjen var berättigad till bidraget). En möjlig förklaring är att mammor med högre utbildning till stor del hade ett arbete att återvända till efter att de förlängt föräldraledigheten med vårdnadsbidrag. Det faktum att det inte heller finns tydliga långsiktiga effekter bland mammor som arbetade innan de fick barn (en grupp som omfattar mer än 80 procent av urvalet) stöder denna förklaring. Det verkar därmed som att tillgång till vårdnadsbidraget ledde till sämre arbetsmarknadsanknytning bland mammor som hade en svag ställning på arbetsmarknaden innan de fick barn, medan det för mammor med en starkare ställning inte finns några tydliga långvariga negativa effekter.

Figur 6 Effekt av tillgång till vårdnadsbidraget på totala årliga arbetsinkomster för olika grupper av mammor

Anm: Skattade effekter i procent. Figuren visar skattningar från modell 1 med samtliga kontroller. Berättigandeveribeln antar värdet 1 om hemkommunen erbjuder vårdnadsbidraget någon gång under år 1–3 efter födseln och 0 annars. Den skattade effekten av att ha rätt till bidraget på sannolikheten att använda det (vid något tillfälle år 1–3 efter barnets födelse) är 0,052 (0,005) för mammor med positiva inkomster innan barn; 0,072 (0,007) för mammor med nollinkomster innan barn; 0,047 (0,005) för mammor med högre utbildning; 0,063 (0,005) för mammor utan högre utbildning; 0,054 (0,005) för inrikes födda mammor; och 0,062 (0,008) för utrikes födda mammor.

7.2.2 Barns skolresultat

Vi har hittills visat att tillgång till vårdnadsbidraget minskade deltagandet i förskola och mammans (men inte pappans) arbetsinkomster under flera år framöver. Både förskoledeltagande och inkomster kan potentiellt påverka barns kognitiva utveckling. Medan lägre familjeinkomster kan förväntas ha en negativ inverkan på barns skolresultat (se Cooper och Stewart, 2021, för en översikt) är det mer oklart vad man ska förvänta sig när det gäller barnomsorg i hemmet i stället för i förskola vid 1–2 års ålder.

Tabell 5 visar den skattade effekten av tillgång till vårdnadsbidrag på barns resultat på de nationella proven i årskurs 3 i svenska och matematik (kombinerat), uppdelat efter kön. Att undersöka pojkar och flickor separat är motiverat av tidigare forskning som tyder på att pojkar är mer känsliga för uppväxtförhållanden (t.ex. Bertrand och Pan 2013; Autor m.fl. 2019).

Skattningarna på flickors provresultat är nära noll och inte statistiskt signifikanta, vilket indikerar att tillgång till vårdnadsbidrag inte påverkade provresultaten. För pojkar däremot är den skattade effekten negativ och statistiskt säkerställd på 10-procentsnivån. Tolkningen är att tillgång till vårdnadsbidraget ledde till en försämring av deras resultat med 2,8 procent av en standardavvikelse. Resultaten är likartade när vi gör analyser separat för matematik och svenska (se Tabell B11 i Hall m.fl. 2024).

Eftersom bara omkring 5 procent av familjerna som hade tillgång till vårdnadsbidraget också använde det, är de skattade effekterna på skolresultat anmärkningsvärt stora. De fångar den kombinerade effekten av i genomsnitt 9 månaders mindre förskola och sämre inkomstutveckling för mamman under flera år, vilket skulle kunna få betydande följd effekter. Exempelvis kan lägre inkomster påverka bostadsval, vilket i sin tur kan ha konsekvenser för skolkvalitet och kamratgrupper. Det bör dock påpekas att konfidensintervallen för skattningarna är stora, vilket gör att det finns stor osäkerhet kring den exakta storleken på effekten på barns skolresultat. I Hall m.fl. (2024) gör vi fördjupade analyser då vi också undersöker hur effekten utvecklas över kohorter (se Figur B6). Dessa analyser visar på viss instabilitet över tid, vilket indikerar att effekterna på barns skolresultat ska tolkas med viss försiktighet.

Tabell 5 Effekter av tillgång till vårdnadsbidraget på barns provresultat i årskurs 3

	(1) Flickor	(2) Pojkar
Tillgång till vårdnadsbidrag	-0,005 (0,015)	-0,028* (0,014)
Observationer	206 762	215 859
Förklaringsgrad (R ²)	0,133	0,118
Medelvärde utfall ^a	0,0770	-0,0630

Anm: Provresultaten är standardiserade inom provår (skolkohort) så att de har medelvärde 0 och standardavvikelse 1. Den uppsättning kontrollvariabler som anges i Tabell 3 är inkluderade i samtliga skattningar. Barn födda 2005 är exkluderade eftersom de, även om det var behandlade, hade mycket begränsad tillgång till vårdnadsbidraget. Robusta standardfel, klustrade på kommunnivå, anges inom parentes. ***/**/* betyder att den skattade effekten är statistiskt säkerställd på 1/5/10-procentsnivå. ^aMedelvärdet för utfallen är beräknade för samtliga obehandlade observationer. Den skattade effekten av tillgång till vårdnadsbidraget på sannolikheten för nyttjande av detsamma (vid något tillfälle år 1–3 efter barnets födelse) är 0,051 (0,004) för samtliga flickor; 0,050 (0,004) för samtliga pojkar.

Tabell 6 visar motsvarande resultat som presenteras i Tabell 5 för olika grupper – samma som i tidigare analyser. Vi finner återigen inget stöd för att tillgång till vårdnadsbidraget påverkade flickors skolresultat: skattningarna är långt ifrån statistiskt säkerställda för alla grupper (sektion A). För pojkar däremot finns statistiskt säkerställda negativa effekter i flera grupper (sektion B). När vi delar upp urvalet baserat på mammans utbildning visar det sig att den negativa effekten uteslutande drivs av pojkar med mammor utan högre utbildning. Om vi i stället delar upp urvalet baserat på sysselsättning innan barn, är skattningarna likartade oavsett om modern arbetade före födseln eller inte. Vi ser också att den negativa effekten för pojkar verkar drivas av dem med inrikes snarare än utrikes födda mammor. Avsaknaden av statistiskt säkerställda negativa effekter i de grupper där mammornas inkomster minskade mest – utlandsfödda mammor och mammor som saknade inkomst innan barn (se Figur 6) – indikerar att den negativa effekten på pojkars provresultat inte beror på lägre hushållsinkomster. Det minskade deltagandet i förskolan framstår därmed som en mer trolig förklaring. Mönstret är starkast för barn till mammor med högst gymnasieutbildning, vilket är i linje med hypotesen att hemmiljöns kvalitet är nära kopplad till mammans humankapital. Det kan framstå som förvånande att det inte finns någon effekt för pojkar med utländsk bakgrund, med tanke på att tidigare forskning har visat att barn med invandrarbakgrund drar särskild nytta av förskoleverksamhet (Cornelissen m.fl. 2018; Drange och Telle 2017). Utrikes födda mammor är dock en heterogen grupp i vårt urval, både vad gäller utbildningsbakgrund, födelseland och vistelsetid i Sverige. En möjlig förklaring till avsaknaden av effekt för denna grupp är att vårdnadsbidraget sällan användes av mammor som nyligen hade invandrat till Sverige (se avsnitt 6.1.3 i Hall m.fl. 2024).

Även om vi inte finner statistiskt säkerställda effekter av att ha tillgång till vårdnadsbidraget på provresultat för många grupper så innebär de stora konfidensintervallen att vi inte kan utesluta att det faktiskt finns effekter. Man bör även ha i åtanke att de nationella proven i årskurs 3, på grund av hur de är utformade, inte fångar skillnader mellan elever högre upp i fördelningen av förmågor (se avsnitt 5).

Tabell 6 Effekter av tillgång till vårdnadsbidraget på barns provresultat i årskurs 3, olika grupper

	(1) Mamman arbetade inte innan barnets födelse	(2) Mamman arbetade innan barnets födelse	(3) Mamman har inte högre utbildning	(4) Mamman har högre utbildning	(5) Mamman är utrikes född	(6) Mamman är inrikes född
<i>A. Flickor</i>						
Tillgång till vårdnadsbidrag	-0,021 (0,032)	-0,001 (0,012)	-0,005 (0,017)	-0,003 (0,013)	-0,031 (0,038)	0,001 (0,013)
Observationer	40 298	166 464	123 928	82 834	37 746	169 016
R ²	0,106	0,103	0,086	0,070	0,117	0,100
Medelvärde utfall ^a	-0,270	0,158	-0,0967	0,349	-0,291	0,153
<i>B. Pojkar</i>						
Tillgång till vårdnadsbidrag	-0,038 (0,030)	-0,026* (0,014)	-0,042** (0,019)	-0,004 (0,013)	-0,002 (0,031)	-0,033** (0,014)
Observationer	41 910	173 949	129 100	86 759	38 987	176 872
R ²	0,097	0,096	0,072	0,067	0,106	0,094
Medelvärde utfall ^a	-0,391	0,0133	-0,247	0,223	-0,419	0,00922

Anm: Provresultaten är standardiserade inom provår (skolkohort) så att de har medelvärde 0 och standardavvikelse 1. Den uppsättning kontrollvariabler som anges i Tabell 3 är inkluderade i samtliga skattningar. Barn födda 2005 är exkluderade eftersom de, även om det var behandlade, hade mycket begränsad tillgång till vårdnadsbidraget. Robusta standardfel, klustrade på kommunnivå, anges inom parentes. ***/**/* betyder att den skattade effekten är statistiskt säkerställd på 1/5/10-procentsnivå. ^aMedelvärden för utfallen är beräknade för samtliga obehandlade observationer. Den skattade effekten av tillgång till vårdnadsbidraget på sannolikheten för nyttjande av detsamma (vid något tillfälle år 1–3 efter barnets födelse) bland pojkar är 0,041 (0,004) för mammor som arbetade innan barnets födelse; 0,086 (0,007) för mammor som inte arbetade innan barnets födelse; 0,039 (0,004) för mammor med högre utbildning; 0,057 (0,004) för mammor som inte har högre utbildning; 0,047 (0,004) för inrikes födda mammor; and 0,060 (0,006) för utrikes födda mammor. Motsvarande skattningar för flickor är likartade.

8 Avslutande diskussion

Vi finner att tillgång till vårdnadsbidraget hade en negativ inverkan på mammors arbetsinkomster under den tid då familjen kunde nyttja bidraget (dvs. då barnet var 1–3 år), men inga effekter på pappors arbetsmarknadsutfall. Vi finner även att effekten på mammors inkomster dröjde sig kvar under många år: vi kan se

negativa effekter upp till 7 år efter barnets födelse. Denna långsiktiga negativa effekt drivs av mammor som inte var sysselsatta innan barnets födelse, medan det inte finns någon varaktig negativ effekt för mammor med tidigare sysselsättning. En möjlig förklaring till avsaknaden av långsiktig påverkan på inkomster för den senare gruppen är att de hade ett arbete att återvända till efter ledigheten. För mammor som behövde hitta ett nytt jobb hade däremot möjligheten till förlängd tid hemma negativa långsiktiga konsekvenser för arbetsmarknadsutfallen. En stor del av ersättningarna inom den svenska föräldraförsäkringen är betingade på tidigare inkomster, vilket förmodligen har bidragit till det höga arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor både före och efter barnafödande. Det är därför möjligt att de negativa inkomsteffekterna av vårdnadsbidraget skulle ha varit mindre om även vårdnadsbidraget hade varit kopplat till att föräldern haft tidigare arbetsinkomster.

När det gäller barnen finner vi att tillgång till vårdnadsbidraget ledde till ett minskat förskoledeltagande. Bidraget kan således ha påverkat barnens utveckling av kognitiva färdigheter både via en minskad hushållsinkomst och minskat deltagande i förskola. Vi finner inget stöd för att tillgång till vårdnadsbidraget påverkade flickors resultat på nationella proven i matematik och svenska vid 10 års ålder. För pojkar finns däremot tecken på en negativ effekt som drivs av dem vars mammor saknar eftergymnasial utbildning. Ytterligare analyser pekar mot att denna effekt orsakas av minskat deltagande i förskola snarare än lägre hushållsinkomster.

Sammanfattningsvis visar våra resultat att den ökade flexibilitet vårdnadsbidraget innebar, vilken sannolikt uppskattades av dem som använde bidraget, medförde långsiktiga kostnader i form av lägre inkomster för mammor och, för pojkar, sannolikt sämre skolresultat. Dessa kostnader bars främst av socioekonomiskt svagare familjer.

Referenser

- Abadie, Alberto, Susan Athey, Guido W Imbens och Jeffrey M Wooldridge. 2023. "When Should You Adjust Standard Errors for Clustering?" *Quarterly Journal of Economics* 138(1): 1–35.
- Aihounon, Ghislain B D och Arne Henningsen. 2021. "Units of measurement and the inverse hyperbolic sine transformation". *The Econometrics Journal* 24(2): 334–51.
- Andresen, Martin Eckhoff och Emily Nix. 2022. "Can the Child Penalty Be Reduced? Evaluating Multiple Policy Interventions". Statistics Norway, Discussion Paper 983.
- Angelov, Nikolay, Per Johansson och Erica Lindahl. 2016. "Parenthood and the Gender Gap in Pay". *Journal of Labor Economics* 34(3): 545–79.
- Autor, David, David Figlio, Krzysztof Karbownik, Jeffrey Roth och Melanie Wasserman. 2019. "Family Disadvantage and the Gender Gap in Behavioral and Educational Outcomes". *American Economic Journal: Applied Economics* 11(3): 338–81.
- Bertrand, Marianne och Jessica Pan. 2013. "The Trouble with Boys: Social Influences and the Gender Gap in Disruptive Behavior". *American Economic Journal: Applied Economics* 5(1): 32–64.
- Burbidge, John B., Lonnie Magee och A. Leslie Robb. 1988. "Alternative Transformations to Handle Extreme Values of the Dependent Variable". *Journal of the American Statistical Association* 83(401): 123–27.
- Chaisemartin, Clément de och Xavier D'Haultfœuille. 2020. "Two-Way Fixed Effects Estimators with Heterogeneous Treatment Effects". *American Economic Review* 110(9): 2964–96.
- Chen, Jiafeng och Jonathan Roth. 2024. "Logs with Zeros? Some Problems and Solutions". *Quarterly Journal of Economics* 139(2): 891–936.
- Collischon, Matthias, Daniel Kuehnle och Michael Oberfichtner. 2020. "Cash-For-Care, or Caring for Cash? The Effects of a Home Care Subsidy on Maternal Employment, Childcare Choices, and Children's Development". IZA Discussion Paper 13271.
- Cooper, Kerris och Kitty Stewart. 2021. "Does Household Income Affect Children's Outcomes? A Systematic Review of the Evidence". *Child Indicators Research* 14(3): 981–1005.

- Cornelissen, Thomas, Christian Dustmann, Anna Raute och Uta Schönberg. 2018. "Who Benefits from Universal Child Care? Estimating Marginal Returns to Early Child Care Attendance". *Journal of Political Economy* 126(6): 2356–2409.
- Dietrichson, Jens, Ida Lykke Kristiansen och Bjørn A. Viinholt. 2020. "Universal Preschool Programs and Long-Term Child Outcomes: A Systematic Review". *Journal of Economic Surveys* 34(5): 1007–43.
- Drange, Nina och Tarjei Havnes. 2019. "Early Childcare and Cognitive Development: Evidence from an Assignment Lottery". *Journal of Labor Economics* 37(2): 581–620.
- Drange, Nina och Kjetil Telle. 2017. "Preschool and School Performance of Children from Immigrant Families". *Empirical Economics* 52(2): 825–67.
- Duncan, Greg, Ariel Kalil, Magne Mogstad och Mari Rege. 2022. "Investing in Early Childhood Development in Preschool and at Home". NBER Working Paper 29985.
- Duvander, Ann-Zofie och Anne Lise Ellingsaeter. 2016. "Cash for childcare schemes in the Nordic welfare states: diverse paths, diverse outcomes". *European Societies* 2016 (18:1): 70–90.
- Edin, Per-Anders och Magnus Gustavsson. 2008. "Time Out of Work and Skill Depreciation". *ILR Review* 61(2): 163–80.
- Elango, Sneha, Jorge Lui Garcí, James J. Heckman och Andrés Hojma. 2015. "Early Childhood Education". IZA Discussion Paper No. 9476.
- Engström, Per, Ann-Sofie Kolm och Che-Yuan Liang. 2006. "Maternal Addiction to Parental Leave". Working Paper 2006:9. Department of Economics, Stockholm University.
- Forslund, Anders, Linus Liljeberg och Olof Åslund. 2017. "Labour Market Entry of Non-Labour Migrants". *Nordic Economic Policy Review* 2017:115–58.
- Fort, Margherita, Andrea Ichino och Giulio Zanella. 2019. "Cognitive and Noncognitive Costs of Day Care at Age 0–2 for Children in Advantaged Families". *Journal of Political Economy*.
- Gathmann, Christina och Björn Sass. 2018. "Taxing Childcare: Effects on Childcare Choices, Family Labor Supply, and Children". *Journal of Labor Economics* 36(3): 665–709.

- Ginja, Rita, Jenny Jans och Arizo Karimi. 2020. "Parental Leave Benefits, Household Labor Supply, and Children's Long-Run Outcomes". *Journal of Labor Economics* 38(1): 261–320.
- Giuliani, Giuliana och Ann-Zofie Duvander. 2016. "Cash-for-care policy in Sweden: An appraisal of its consequences on female employment: Cash-for-care policy in Sweden". *International Journal of Social Welfare* 26 (september).
- Gruber, Jonathan, Kristiina Huttunen och Tuomas Kosonen. 2022. "Paying Moms to Stay Home: Short and Long Run Effects on Parents and Children". VATT Working Paper 151.
- Hall, Caroline, Erica Lindahl och Sara Roman. 2024. "Increased flexibility in childcare arrangements: impacts on parents' careers and children's school performance". IFAU Working Paper 2024:23.
- Kleven, Henrik, Camille Landais, Johanna Posch, Andreas Steinhauer och Josef Zweimüller. forthcoming. "Do Family Policies Reduce Gender Inequality? Evidence from 60 Years of Policy Experimentation". *American Economic Journal: Economic Policy*.
- Kosonen, Tuomas. 2014. "To Work or Not to Work? The Effect of Childcare Subsidies on the Labour Supply of Parents". *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy* 14(3): 817–48.
- Naz, Ghazala. 2004. "The Impact of Cash-Benefit Reform on Parents' Labour Force Participation". *Journal of Population Economics* 17(2): 369–83.
- OECD. 2017. *Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care*. Starting Strong. OECD. <https://doi.org/10.1787/9789264276116-en>.
- OECD. 2021. "OECD Family Database, PF3.3: Informal childcare arrangements". <https://www.oecd.org/els/family/PF3-3-Informal-childcare-arrangements.pdf>.
- Olivetti, Claudia och Barbara Petrongolo. 2017. "The Economic Consequences of Family Policies: Lessons from a Century of Legislation in High-Income Countries". *The Journal of Economic Perspectives* 31(1): 205–30.
- Piketty, Thomas. 2005. "Impact de l'Allocation parentale d'éducation sur l'activité féminine et la fécondité en France". I *Histoires de familles histoires familiales*, redigerad av Cécile Lefèvre och Alexandra Filhon, Cahiers 156:79–109. Institut National d'Études Démographiques.

Proposition 2007/08: 91: Vårdnadsbidraget - Familjepolitisk reform.

Proposition 2014/15: Det kommunala vårdnadsbidraget avskaffas.

Roth, Jonathan, Pedro H. C. Sant'Anna, Alyssa Bilinski och John Poe. 2023.

”What’s Trending in Difference-in-Differences? A Synthesis of the Recent Econometrics Literature”. arXiv. <http://arxiv.org/abs/2201.01194>.

Schöne, Pål. 2004. ”Labour Supply Effects of a Cash-for-Care Subsidy”. *Journal of Population Economics* 17(4): 703–27.

Skolverket. 2014. ”Förskola Barn och personal 2014”. PM Dnr. 2015: 475.

Skolverket. 2023. ”Resultat på de nationella proven i årskurs 3, 6 och 9 - läsåret 2022/23”.

SCB. 2012. ”Nyttjande av kommunalt vårdnadsbidrag. Statistik för perioderna 1 juli 2011 – 31 december 2011, samt helår 2011.”

SCB. 2017. ”Antal och andel barn med vårdnadsbidrag per kommun 2012-2016.”

Försäkringskassan. 2020. ”Betald och obetald föräldraledighet: Hur flexibla är föräldrar under barnens två första levnadsår?” Socialförsäkringsrapport 2020:3.

Försäkringskassan. 2013. ”Vårdnadsbidrag: En översikt av systemen i de nordiska länderna och sammanfattning av forskningen kring dess effekter”. Socialförsäkringsrapport 2013:5.

Yamaguchi, Shintaro, Yukiko Asai, och Ryo Kambayashi. 2018. ”Effects of Subsidized Childcare on Mothers’ Labor Supply under a Rationing Mechanism”. *Labour Economics* 55:1–17.

Åslund, Olof, Robert Erikson, Oskar Nordström Skans, och Anna Sjögren. 2006. ”Fritt inträde? Ungdomars och invandrades väg till det första arbetet”. SNS: Välfärdsrådets rapport 2016.

Österbacka, Eva, och Tapio Räsänen. 2022. ”Back to Work or Stay at Home? Family Policies and Maternal Employment in Finland”. *Journal of Population Economics* 35(3): 1071–1101.

Bilaga

Tabell A1 Andel som nyttjade vårdnadsbidraget bland berättigade familjer i vårt urval, samt genomsnittligt antal månader mottagarna fick bidraget, 2010–2015.

	Alla mammor	Mamman arbetade innan barnets födelse ^a		Mamman har eftergymnasial utbildning		Mamman är utrikes född ^b	
		Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Nyttjade vårdnadsbidraget, året barnet fyllde 2	0,07	0,06	0,11	0,06	0,08	0,08	0,06
Totalt antal mån. med bidrag, 1–3 års ålder ^c	9,20	8,71	10,38	8,60	9,55	9,83	8,94
Andel som använde bidraget på heltid ^c	99,86	99,84	99,92	99,74	99,94	99,94	99,84
Antal observationer	132 036	102 273	20 373	58 331	73 705	31 692	100 344

Anm: Data på användning av vårdnadsbidrag saknas före 2010. ^aArbetsinkomster är observerade 2 år innan barnets födelse. ^bMammor som är födda i Norden definieras som inrikes födda, mammor som är födda utanför Norden definieras som utrikes födda. ^cTotalt antal månader och andel som använde bidraget på heltid avser 2010 och är uppskattningar baserade på ett urval (90–95 % av hela urvalet av mottagare) för vilka vi har tillförlitliga uppgifter för denna variabel. Andelen som använde bidraget på heltid varierar mellan 95 och 100% för alla år och subgrupper.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se